

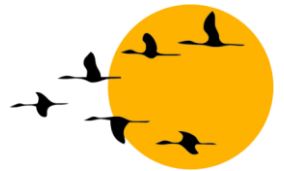
מה זה חופש בכלל?

מטרות:

1. חשיבה אישית וקבוצתית על מושג החופש.
2. העמקה בגישות השונות לגבי מושג החופש.
3. יצירת דיון ושיח על החברה הפוסטמודרנית והמקום שלנו בתוכה.

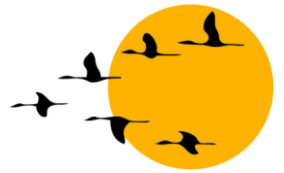
מהלך:

1. **מקשטים את החדר מראש:** תולים בחדר מלא פרסומות של מוצרים עכשוויים- פלאפונים, מחשבים ניידים, תוכניות טלביזיה, דוגמנים ודוגמניות, מותגי ביגוד וכו'...
2. **מה זה חופש בשבילי? הגדרה לחופש:** תולים בחדר הגדרות למושג "חופש" (נספח א'). כל חניך מסתובב בחדר וכותב את השם שלו ליד ההגדרות שהוא מזדהה איתן.
3. **מה זה חופש בשבילנו? הגדרה משותפת:** מתחלקים לקבוצות של 5-6 חניכים, ומנסים להגדיר יחד את המושג חופש בעזרת מילים, ציור או סמל. כותבים את ההגדרה המשותפת על פלקט.
4. **סיכום ביניים:** חוזרים למליאה ומשתפים את שאר הקבוצות. איך הגדרתם חופש? למה דווקא כך?
5. **"עבדים" ברי סחרוף:** שומעים ביחד את השיר "עבדים" של ברי סחרוף (נספח ב'). חשוב! לחלק לחניכים את המילים של השיר.
6. **דיון:** (למדריך: יש לכוון את השיחה לכך שהחניכים יהיו מודעים לזה שהם מוגבלים על ידי מוצרים שהם לא יכולים להסתדר בלעדיהם).
 - איזה משפט הכי משמעותי בשיר?
 - איזה מציאות השיר מתאר?
 - האם אתם מרגישים חלק מהמציאות הזאת?
 - איך היא משפיעה על החיים שלנו?
 - האם אפשר להתמודד עם זה? איך?
 - האם אנחנו חופשיים?
7. **משל המערה (למתקדמים):** מספרים לחניכים את "משל המערה" של אפלטון (נספח ג'). ושואלים:
 - מה הבנתם?
 - למה האנשים במערה לא מאמינים לחברם החופשי?
 - הם יודעים שהם לא חופשיים בכלל?
 - מה המשל מנסה לומר לנו על חיינו?
8. **סיכום:** כמו שבירי ואפלטון מספרים לנו, יכול להיות שאנחנו לא באמת חופשיים. לחופש יש הרבה הגדרות, אבל חופש הוא שונה מ"חופשה"- זמן ומקום שבו אני עושה מה שבא לי מתי שבא לי ואיך שבא לי. חופש זה לא להיות כבול- בהתחלה באופן פיזי, אבל גם לא להיות כבול לדברים חומריים, שמכתיבים לי את החיים. כל הזמן צריך לשאול את עצמנו מה זה חופש היום? והאם אני חופשי? חג שמח!
9. **יצירת קמפיין בנושא החג לקיבוץ ליישוב:** משתמשים בחומרי יצירה להכנת קמפיין "הגברת המודעות לחופש" ולאחל חג שמח לקהילה. יוצאים עם החניכים לתלות במקומות מרכזיים בקיבוץ ליישוב. (כדאי להכין שלטים על פלריגים/בריסטולים גדולים)

נספח א'

- "החופש הוא רכוש יקר לאין ערוך ~ "מרקוס טוליוס קיקרו
- "יש בן חורין שרוחו רוח של עבד, ויש עבד שרוחו מלאה חירות; הנאמן לעצמיותו – בן חורין הוא, ומי שכל חייו הם רק במה שטוב ויפה בעיני אחרים – הוא עבד." ~ מתוך עולת ראיה מאת הרב קוק
- "החופש הוא בבחינת גזירה שאין בכוח האדם לבטלה, אין ברירה לאדם אלא להיות חופשי ~ "ז'אן-פול סארטר
- "מובנה של חירות - אחריות, ולכן רוב בני האדם חוששים ממנה." ~ ג'ורג' ברנד שאו, מחזאי, סקוטלנד
- "הבן אדם שהכי צריך חופש זה אותו אדם שכרגע חזר ממנו."
- "החופש הוא הרגל שקשה להיפטר ממנו ~ "רוברט היינלין, אזרח הגלקסיה (עמ'152)
- "חופשי זה, חופשי זה לגמרי לבד ~ "מתוך שיר של הלהקה בניין
- "אין מחיר לחופש." ~ מתוך שיר של הלהקה בניין
- "אין משועבד חסר תקווה מזה המאמין בטעות שהוא חופשי ~ "גיתה
- "עודף חופש הוא עבדות כי בהעדר סמכות הכוח אבסולוטי ומבטל כל זכות של מי שאגרופו חלש. נחשול של חופש אינו מוביל לעבדות - הוא העבדות עצמה~ "היינריך פון טרייצ'קה
- "החירות היא בסיסה של מדינה דמוקרטית ~ "אריסטו
- "החירות איננה אפשרית אלא במדינה שבה החוק שולט ~ "אנרי לאקורדר
- "ניצול לרעה של החירות הורג אותה תמיד ~ "אנדרה מורואה
- "החירות לעולם אינה חדלה מלהיות אהובה ~ "פייר קורניי
- "קיים דבר אחד בלבד שאדם מעדיף על החירות: זו העבדות ~ "פיודור דוסטויבסקי
- "אנו פוגשים אנשים רבים המדברים על החירות, אך אין אנו רואים אלא מעטים שהקדישו חייהם כדי לנתק את הכבלים ~ "גוסטב לה בון
- "רק הפרט הנהיג את החירות בעולם, ותמיד עבור עצמו בלבד ~ "סטפן צווייג
- "עיקרה של חירות הוא חירות מפחד, כי הפחד הוא שליט לא פחות איום מכפי שהוא נסתר ~ "מנחם בגין
- האדם היחיד אשר חופשי באמת הוא זה שיכול לדחות הזמנה לארוחת ערב מבלי לספק תירוץ. **ז'ול רנאר**
- חופש היא רק מילה אחרת ל-"אין מה להפסיד". - **קריס קריסטופרסון**
- "חירות פירושה לפעול לפי רעיון; לא לעשות כרצונך". - **ניקוס קאזאנצאקיס**
- אלה הכופרים בזכותם של אחרים לחירות אינם ראויים לה בעצמם. **אברהם לינקולן**

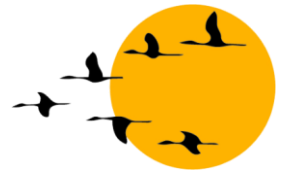
עבדים / ברי סחרוף

על נהר אספירין ישבנו
במקומות המוכרים
לא שומעים לא רואים
כאילו אנחנו אוויר
עוד מעט יגמר הסרט
בקרוב המציאות
התמונה מטושטשת
והצליל לא ברור

כי כולנו עבדים אפילו
שיש לנו כזה כאילו
פותרים פה גדול
ומחכים לעונג הבא
כולנו מכורים של מישהו
שמבקש עכשיו תרגישו
פותרים פה גדול
ומחכים למנה הבאה

חלונות ראווה יפים פה
זה הכל למכירה
גם אנחנו תלויים
עם פתקי החלפה
אז מה נעשה עם הכעס הזה
מה יהיה עם הקנאה
כולם רוצים להיות חופשיים
אבל ממה אלוהים ממה

כולנו עבדים אפילו...

משל המערה של אפלטון

"..תארי לעצמך אנשים שחיים במערה מתחת לפני האדמה. הם יושבים בגבם אל פתח המערה, וידיהם ורגליהם קשורות כך שאינם יכולים לראות אלא את הקיר הפנימי של המערה. מאחוריהם יש חומה, ומאחוריה עוברים יצורים דמויי אדם הזוקפים מעל שפתה צורות מצורות שונות. מאחורי האנשים בוערת מדורה, ובאורה מטילות הצורות השונות צללים על קיר המערה. שוכני המערה רואים איפוא רק את תיאטרון הצללים הזה. כיוון שהם יושבים כך מרגע שנולדו, הם מאמינים שהצללים האלה זה כל מה שיש.

תארי לעצמך עכשיו שאחד משוכני המערה הצליח להשתחרר מכבליו. הדבר הראשון שהוא שואל את עצמו זה מאיפה באים הצללים האלה שהוא רואה על קיר המערה. מה את חושבת יקרה ברגע שיסובב את ראשו ויראה את הצורות השונות המציצות מעל לשפת החומה? ראשית כל האור החזק מסנוור אותו, והבהירות של הצורות מסמאות את עיניו, שהרי עד כה לא ראה אלא את הצללים שהטילו. אם יצליח לטפס על החומה ולעבור את המדורה אל העולם שבחוץ, יסתנוור עוד יותר. אבל אחרי שישפשף את עיניו יתחיל לראות כמה יפים הדברים. בפעם הראשונה בחייו הוא רואה צבעים וצורות ברורים. הוא יראה את בעלי החיים והפרחים כפי שהם באמת, ולא כפי שראה עד כה, רק בבואות חיוורות שלהם. ועכשיו יתחיל לתמוה וישאל את עצמו מנין באים כל הפרחים ובעלי החיים האלה. ואז יראה את השמש בשמים, ויבין שהיא המפיחה חיים בפרחים ובעלי החיים, בדיוק כפי שאש המדורה יצרה את הצללים.

שוכן המערה בר המזל יכול עכשיו להמשיך לפזז ולכרכר באחו ולהתענג על החירות שנפלה בחלקו. אבל תחת זאת הוא נזכר בכל האחרים שיושבים עדיין במערה. הוא חוזר אליהם. הוא מנסה לשכנע אותם שהצללים שהם רואים על קיר המערה אינם אלא בבואות מהבהבות של דברים "ממשיים". אבל הם לא מאמינים לו. הם מצביעים על קיר המערה ואומרים שהם רואים כל מה שיש לראות. לבסוף הם הורגים אותו.

על פי הגרסה של יוסטיין גורדר, בספרו "עולמה של סופי", עמ' 81-82.